

DANICA.

CERKVEN ČASOPIS ZA SLOVENSKE POKRAJINE.

Na binkoštni ponedeljek.

Ali ne veste, da so vaši udje
tempelj sv. Duha, kateri je v
vas?

(I. Kor. 6.)

Dragi! Če pogledamo v cerkveno toliko nas ljubeče srce — vidimo, kako se niti ločiti ne more ta naša dobra mati od svetodušnih spominjev.

Tudi današnji ponedeljek bodi po njenem vkrepu isto tako posvečen božjemu razsvetljevalcu našega uma, sv. Duha; bode naj kakor včeraj zapovedan praznik.

Prav umevajočim to svojo sv. cerkev in dostojnostno praznujočim tudi današnji njen praznik nam bodi to uro tu v mislih, kako sv. Duh apostolom in po njih vsem vernikom ne deli le svojih mnogovrstnih darov, nego se tudi tako zvezuje z njimi, da prihaja v njihovo notranje kakor v svoje izbrano si stanovanje.

Kaj ne, vsem vam bi bila največa sreča, da bi bili taka živa bivališča sv. Duha. Zato se v svoj prid vprašajmo danes: Na čem spoznamo to, da res biva in dela v nas ter iz nas sv. Duh? Temu vprašanju izkušajmo dobiti odgovor v sedanjem preišljevanju.

*

1. Kraljem svojost je, da pripotujejo časih z vsim sijajem iz glavnih mest in hodijo po svojih pokrajinah ter stanujejo vsaj nekaj dobe s svojimi podaniki.

Tem slovesnim načinom je došel nad apostole binkoštni dan sv. Duha šumom z

neba in silnim pišem, ostal med njimi in napolnil vso hišo, kjer so sedeli. Nadahnjeni sv. Duha so jeli govoriti v mnogoterih jezikih. Jeruzalemski bivalci — iz vseh narodov jih je bilo — so se zavzeli, ko jih je slišal vsakdo v svojem jeziku. Strmeli so Partijanje, Medijanje in Elamitani in kateri prebivajo v Mezopotamiji, v Judeji, v Kapadociji, v Pontu in v Aziji, oni iz Frigije in Pamfilije, iz Egipta in od strani Libije, katera je pri Cireni in tujci iz Rima; Krečani in Arabci — sploh Judje, ki so od babilonske in asirske sužnosti sem živeli med imenovanimi mnogoterimi narodi ter so večkrat prihajali od tod v svojo staro domovino praznovat veliko noč in binkošti ali pa so se vrnili v svoj zavičaj s to željo, da bi blizu svojega osrednjega svetišča — templja v Jeruzalemu — skleniti mogli svoje zemsko življenje. Vsi ti so ostrmeli gledaje v apostolih posebljeno tako milost sv. Duha in so se vprašali: Glejte! Niso li vsi ti, kateri govore, Galilejci? (Dej. apost. 2, 2—11.) — Apostoli so torej morali spoznati očitno v sebi delujočega sv. Duha ter so v moči tega nadzemskega daru z vso vtrjeno zavestjo smeli med razne narode takratnega celega sveta. — A ne le v njih; tudi v drugih oznanjevalcih Kristove vere prvih časov in iz njih ven je pogostokrat deloval sv. Duh prav z darovi jezikov. Tako pripoveduje sv. Irenaj, da je sam čul njih mnogo, ki so znali govoriti v vseh jezikih. Sveta Vincencij Fereriški in Anton Padovanski sta pridigala v svojem materinem je-

ziku; a razumevali so ju poslušalci najraznovrstnejših narodov, ki sicer niso bili veseli njihovih jezikov. Ne veliko drugače se je godilo tudi nekaterim našim slovenskim ameriškim misijonarjem. V umu mi je posebno eden nju, koji je kakor moj domači učitelj svojo duhovitostjo morda merodajno vplival na razvitje mojega uma, ko sem bil nekoliko šibek, ker premladoleten prvošolček. Mnogo o teh res čudalčudnih, a resničnih prikaznih sva se v poznejši dobi pogovarjala z enim največjih mislecev našega rodu, kar smo jih imeli do sedaj in kar nam jih kakor, žal, kaže sploh še bode — s knezskofoim Zlatoustim. Pač mi spominj na take verski čut mi toliko blažee ure.

— To torej dar sv. Duh bolj na zunaj.

2. Velikrat pa odločijo svētni kralji tako, da pridejo do svojih podanikov čisto na priprosto. Še le potem, ko so odšle te cesarske ali kraljevske osebnosti od njih, so izvedeli bivalci, da so imeli med seboj svojega kneza; svojo vladarico. Koliko tozadevajočih prav ginljivih povestih se pripoveduje o naši blagopokojni cesarici-mučenici.

Na podoben način hoče v naše notranje mnogokrat tudi sv. Duh. Ne očitno in slovesno kakor kedaj nad apostole in nad Devico Marijo v jeruzalemskem poslopju; pač pa tako na tihem, kakor je to poprej bilo prav tudi nad Marijo v njenem nazareškem bivališču. Ponižna tihioba, komu nas ni ljuba nad vse in kolikrat se ti vseli za vselej v čuteče srce podoba tega ali onega sozemljana ali sozemljanke prav zato, ker sta svojo tiho priprostostjo tako ljubo vplivala na tvoje čute, kakor sta te odbiti znala od sebe enkrat za vselej prevsiljiva oholež in oholka, ki pač nikoli nista bila vredna, dasi jima bil dober. — A tudi takrat, ko sv. Duh čisto na tihem zavzame prostor v naši duši, tudi takrat se nam je lahko pripričati o njega mirni navzočnosti v nas in njega delovanju iz nas. — Važno znamenje, da biva v nas, je po uku sv. Tome Akvinčana to: da se čutimo resnično in stanoovitno izpreobrnjene; da se nam vrača veselje do vsega dobrega dejanja, ki je jelo poprej v nas ponehovati; da kakor pravičniki z božjo pomočjo o samih sebi smemo to so-

čiti, kakor da smo nekako še pravičnejši. Zdi se nam, da se tudi v nas vresničuje odpevek slavopesmi „Veni, creator Spiritus — Pridi, stvarnik Duh,“ ki slove: „Et renovabis faciem terrae — In obraz zemlji prenoviš.“ (Psalm. 103, 30.) Zdi se nam, kakor da bi se tudi nam jela vresničevati apostolova bodrilna beseda, ki jo začrtuje svojemu ljubljenu Titu govoreč: „Ko se je pa prikazala dobrota in ljubezen Boga... izveličal nas je v kopeli prerojenja in ponovljenja sv. Duh.“ (Tit. 3, 4, 5.) — To-liko pa o bolj tihem bivanju sv. Duh v nas.

* * *

Tem načinom, dragi, biva in dela v nas in iz nas sv. Duh — dvojnim načinom bolj na zunaj in bolj vidno ter bolj na znotraj in bolj tiho.

Veselejega binkoštnega daru vam ne morem želeti — nego daritelja vsega dobrega, sv. Duh. Vem, da tega istega želite tudi vi meni. Kedo pa naj želi vam boljšega, nego moram želeti jaz vam in kedo naj želi meni boljšega, nego vi? Amen.

I. nedelja po Binkoštih.

(Praznik psv. Trojice.)

Pogodite torej in učite vse narode in krsčijte je v imenu Očeta in Sina in sv. Duh.

(Matej 28.)

Proslavi presv. Trojice je odločena današnja nedelja.

Naloga jej je ta, da deli cerkveno leto v dva velika oddelka. Do Binkošti nam je stavila namreč sv. cerkev v svojih evangelijih življenje in delovanje našega Gospoda Jezusa Krista pred oči; po binkoštih pa nas hoče soznaniti le bolj z zgodovino božjega kraljestva na zemlji, t. j. z začetkom, razširjanjem ter delovanjem te sv. cerkve, ki jo je Jezus ustanovil med nami ter jo sv. Duh razsvetljuje z žarom svoje ljubezni.

Kakor konečni vogelnik je današnja nedelja božični ter z njo združeni velikonočni dobi — isto tako je tudi kamen-zacetnik novi zidarji pobinkoštnih dni.

Središče je torej tisti dolgi vrsti nedelj vsega leta, ob kojih nam še prav posebno stopa pred dušno oko blaženo delovanje Očeta in Sina in sv. Duha.

Kako se v sv. cerkvi vrši danes in se je vršilo počesčevanje psv. Trojice tekom stoletij — o tem bodi naše današnje premišljevanje.

*

Trojedinega Boga moli vsak nas ob vsaki priliki; dan za dnem; uro za uro. Vsaka naša molitev se večidel začneja sv. križem in se končuje sv. križem. V vsakem križu pa je znakovana psv. Trojica: Oče, Sin in sv. Duh; saj se prekrižujemo besedilom: „V imenu Očeta in Sina in sv. Duha“.

Vsa cerkvena blagoslovila, vse molitve ob podelitvi sv. zakramentov so kar prepletene znamenji sv. križa — torej proslavo psv. Trojice. Posebno je še širom sveta na obeh zemeljskih poltali pač vsak trenutek praznovana daritev sv. maše prav prava poslavljalnica trojedinemu Bogu. Največkrat se mašnim zbirnim, tihim in poobhajilnim molitvam in tudi drugim pridevlje svetotrojični zaključek, ki se glasi: „Kateri (Kristi) živiš in kraljuješ z Bogom Očetom v edinosti sv. Duha — Bog od vekomaj do vekomaj. Amen“.

Prav posebnò pa so bile v cerkvenem življenju vsak čas nedelje odločene počesčenju psv. Trojice in to so še danes. Vsako nedeljo se namreč njej v čast molí na sv. maši: „Gloria“ t. j. „Slava“ in po sv. evangeliju se bere vsako nedeljo tudi „Credo — vera“, ki sv. Trojico slavi besedami, kakor so se njej v čast sestavile bile na carigrajsko-nicenskih cerkvenih zborih.

V molitvah, ki je duhovščina molí po svojem poklicu, se ponavlja dan na dan zahvala „Te Deum laudamus — Tebe Bog hvalimo“. V tem slavospevu se ne povdarja le vera v Očeta, Sina in sv. Duha slovesnim načinom; navajajo se namreč v tej zahvalnici tudi razna dela vsake teh trojih oseb ter se oznanja njihova dobrotnost do človeškega rodu.

Tako torej se je od vsega začetka naše vere tekom stoletij dan za dnem, uro za uro ter trenutek za trenutkom počesčevalo in se še počesčuje psv. Trojica.

Iz tega pa tudi jasnuje, kako da so minuti mogle stotine let, preden je psv. Trojici odločen bil samcat samostojen praznik. To dolgo ter dolgo dobo se našim prednikom kristijanom ni zdelo niti potrebno, da bi poseben god proslavljali te naj svetjše osebe, ki so bile krščanskemu ljudstvu v njegovih zasebnih molitvah, v njegovem cerkvenem življenju in v vsem delanju vsak hip v mišljenju, t. j. Oče, Sin in sv. Duh.

V 8. stoletju po Kristu piše Alkuin, imenitni učitelj Karolu Velikemu, o posebni sv. maši, ki se bere na čast psv. Trojici. A ko so papeža Aleksandra II., umrlega l. 1073., vprašali o tem: ali se posebej praznuje psv. Trojica ali ne — je odgovoril: „Praznik psv. Trojice se v nekaterih cerkvah posebej praznuje v osmini po Binkošti; v nekaterih pa nedeljo pred adventom“ — toda dostavil je: „Rimski cerkvi pa ni šega sv. Trojice v posebnem času posebno praznovati; in to zato, ker jo ponavljamo dan za dnem v hvalnico: „Čast bodi Bogu Očetu in Sinu in sv. Duhu — ter molimo še drugih molitev psv. Trojici na čast.“ (C. 2. X. de zeriis.)

Določeno praznovanje psv. Trojice — prav posebni njen godovni dan se je začel na Francoskem še le koncem 11. ter začetkom 12. stoletja po Kristu.

In papež Ivan XXII., ki je umrl l. 1334., je zaukazal v 14. stoletju, naj se slavi psv. Trojica posebnim praznikom po vsej katoliški cerkvi l. pobinkoštno, t. j. današnjo nedeljo.

* * *

To torej, dragi, o psv. Trojici in o njenem počesčevanju v katoliški cerkvi danes in tekom stoletij.

Bodi nam vsem — prav po cerkvenem vzorcu — psv. Trojica vselej in na vednem spominju.

Presveta imena Očeta, Sina in sv. Duha so se zaklicala nad vseno nami ob našem

rojstvu na sv. krstu; trenutje za trenutjem je navajamo v vseh svojih molitvah — začetek so jim in konec.

Blažena naj nam bodo — to naša prošnja že to uro — blažena, — ko se slednjič zakličejo nad nami: v blagoslov našim v zemljo položenim truplom. Amen.

Kako so naši predniki častili sv. Antona Paduanskega.

Najbolj priljubljenim svetnikom na Slovenskem prištevamo sv. Antona Paduanskega. Slava njegovih čudežev je prodrla med slovensko ljudstvo še za njegovega življenja (1195—1231). Ko je po smrti sv. Frančiška leta 1226 postal vrhovni predstojnik rimske pokrajine, došel je obiskovaje podložne samostane na slovensko zemljo — v Gorico. Pri ondodni ubožni cerkvi, podružnici solkanski, se je vstavil sv. Anton in jel oznanovati Slovincem božjo besedo. »Ludje, kateri nej fo lashki fnali, fo fastopili pridigo S. Antona, kakor de bi v' nych jefiku pridigual.« piše o njem kapucin Ivan svetokriški povdarjaje, da je imel kakor nekdanj apostoli dar jezikov. »Taku fe fo zhudili, inu edn, k' temu drugimu fo djali, kadar S. Antona so shlishali pridiguat na enkrat po Shpanish, Franzeshish, Latinski, Lashki, Slovenški, Grekish, Habreish etc.« Goriški grof se je skazal svetniku dobrotnega podarivši mu omenjeno svetišče in toliko sveta, da je mogel zgraditi samostan za štiri ali pet redovnikov. Iz Gorice se je napotil sv. Anton na Kranjsko in odtod v Trst. Gotovo je posetilo o tej priliki Ljubljano. Prav njegova navzočnost je vtegnila biti vzrok, da so se kmalu po njegovi smrti krog leta 1233, naselili v našem glavnem mestu redovniki sv. Frančiška.

Češčenje sv. Antona početo že za njegovega potovanja po naši domovini so razširjali pozneje številni romarji, ki so hodili na božjo pot na svetnikov grob v Padovo.

Razširjevalci njegove slave so bili redovniki sv. Frančiška: frančiškani in kapucini. Njihove samostanske cerkve so bile in

so še sedaj one točke, odkoder je izžarevala ljubezen do paduanskega čudotvorca v slovenska srea.

Ob frančiškanskih cerkvah so vstanavljali imoviti častileci sv. Antona njemu posvečene kapele. V Ljubljani je dobila stara frančiškanska cerkev Matere božje v nebo vzete tako kapelo leta 1654. Zgraditi jo je dal tedanji deželni glavar Volbank Engelbert Turjaški, kar je naznanjal letokaz vrh oltarja sv. Antona:

Magne antoni aVersperglana aCCIpIto
Dona.

(t. j. Veliki Anton, sprejmi Turjaškega darove.)

Obletnico posvečenja kapele sv. Antona so slovesno praznovali ljubljanski frančiškani o godu sv. Frančiška dne 4. vinotoka.

Kar je storil v Ljubljani deželni glavar na čast sv. Antonu, to je učinil v Novem mestu Lenart Mellar. Ob ondodni cerkvi sv. Lenarta je sezidal leta 1674. kapelo sv. Antona Paduanskega.

Kapucinska cerkev svetokriška na Vipavskem je bila leta 1643. posvečena na čast sv. Frančišku in sv. Antonu Paduanskemu. Nekdanja kapucinska cerkev v Mariboru se je ponašala z oltarjem, ki se je častil na njem poleg Matere božje in sv. Frančiška tudi sv. Anton. Temu svetniku so postavili oltarja v zatrtih kapucinskih svetiščih v Ptuj in v Radgoni. Zgodopisec kranjskega mesta poroča, da so kapucini v Kranju zelo slovesno svetkovali god sv. Antona Paduanskega, dokler jim ni cesar Jožef II. vzel samostana. Dne 13. rožnika se je vsako leto shajalo v njihovi cerkvi od vseh vetrov mnogo ljudstva.

Češčenje sv. Antona so pospeševale bratovščine. Ljubljanski frančiškani so imeli poleg dveh drugih duhovnih družeb tudi bratovščino sv. Frančiška in sv. Antona Paduanskega. Znamenita je bila »milostna in častita bratovščina velikega svetovnega čudodelca sv. Antona Pad. pri Sv. Petru apostolu v Naklem, ustanovljena od župnika Matije Grusa in potrjena dne 15. velikega travna 1680 v četrtem letu papeževanja Inocencija VI.« Pet let pozneje je tej bratovščini iznova potrdil

pravila ljubljanski škof Žiga grof. Herberstein. Leta 1709. je prizidala omenjena cerkvena družba nakelskemu svetišču sv. Petra kapelo za oltar sv. Antona. Svoj poglavitni praznik je slavila prvo nedeljo po godu sv. Antona Paduanskega. Štela je na tisoče udov. Med njimi je bilo mnogo odlične gospode; tako je bil n. pr. vpisan v bratovščino sv. Antona nakelski domačin dr. Gregorius Carbonarius vulgo Volgar de Bissenegk, ki je 26 let deloval na službi carja Petra I. na Ruskem.

Te skromne črtice, ki naj pričajo, kako so prednamci čislali paduanskega čudotvorca, naj sklene poročilo o moči sv. Antona in njemu namenjena molitev, kar se oboje nahaja v »Evangelijih inu Lystuvih,« izdanih ob trudu Ivana Ludovika Schönleba leta 1672. Na straneh 445—447 te stare knjige je tole natisnjeno:

Sveti Bonaventura en cerqueni v zhenig pishe de je Sveti Anton Paduanski en fueift pomozhnig, kateri negovo gnado, zhaft, inu mozhi, nam uffem vernim ljudem letaku perporozhi.

Kateri filnu fa zhudeffa skerbi, per fvetim Antonu ih veliku fadobi.

Smert, fmota, nadluga, inu goba prozh beishi. Hudizh is negovem noter dajainem nizh ne obdershi.

Bodi v' kakershni kuli teffavi en bolnig, fdrauje proffi, njemu pomaga leta Svetnig.

R. Globoku morje na fvojo filnoft poflabi, ketene, inui terdne faveffe on ofslabi, sgublenu blagu nafaj damu postavi, sgublene Vude poverne, inu osdravi.

Kar je kuli navarniga, kar je kuli potrebniga skusi nega oblafti, neima meifta obeniga, letu fprizhujejo uffe bogobojezhe shene, inu moshye, kateri v' Padivi njegovo hvalo, inu zhast vezhnu darshe.

R. Globoku morje, etc.

V. Hvala bodi Gospudi Bogu Ozhetu, finu, inu Svetimu Duhu.

R. Globoku morje, etc.

V. Proffi Boga ô Sueti Anton.

R. De preimemo od Chriftufa oblubljen lon.

M o l i t o v.

O Prekrotki, inu preusmileni Jesv Chrifte, kir fi ti Suetiga Antona tvojga fueiftiga, inu

zhastitiga Periatela is vezhimi zhudeffi taku mozhnu rasodil, inu refveitil, podeilinam miloftivu: de kar skusi njegovu fashlusheine vernu proffimo, skusi njegovo proshno ftonovithvu preimemo: kateri shivis, inu Kralujesh s' Bugom Ozhetom v' enim edinfthi fvetiga Duha od vekumaj do vekumaj. Amen.

Obari nafs Bug Ozha †, Syn †, inu Sveti Duh †, Amen. X.

Zgodovinske črtice o ljubljanski škofiji.

Stari rimljanski pregovor se je glasil: »Časi se izpreminjajo, in mi ž njimi!« — Kako resnično! Koliko izpremene čas, leta in razmere zlasti v zgodovinskih zadevah, ne bi človek verjel, ko bi mnogokrat ne imel vprav v rokah: črno na belem. V dokaz temu mi bodi prav šematizem ljubljanske škofije iz l. 1813., ki ga imam to trenutje v roki. Brezdvombno bo zanimalo marsikoga, če v naslednjem ponovim, kakega obsega in kake razdelitve je bila naša ljubljanska škofija imenovanega leta. Priopominjam pa, da je bilo to še za časa francoskega gospodarstva nad mnogimi naših dežel. Ljubljanska škofija se je raztezala takrat ne le čez deželo kranjsko, nego tudi na Zgornje Koroško in celo na tri dekanije tirolskega ozemlja. Oglejmo si vse to natančneje.

Vladika bil je takrat škof Anton Kavčič. Kanonikov je bilo dvanajst: čast, kanonika ni bilo nobenega. Stolna zakristija je imela svojega ravnatelja, bil je brž ko ne tudi škofijski dvorni kapelan. Škofijski notar in ravnatelj škof. pisarne je bil Anton Wolf, poznejši dolgoletni knezškof ljubljanski (1824—1859.)

A. Dežela kranjska.

Štela je takrat devetnajst dekanij. Duhovnije vsakega dekanata pa so bile razdeljene v III vrste.

I. Dekanja Ljubljana.

Župnije I. vrste: Stolna cerkev sv. Nikolaja (sedež kanonika-dekana), sv. Jakob, sv. Peter, Marijino Oznanenje (Frančiškanski samostan je štel 12 očetov redovnikov, 3 kle-

rike-novice in 7 laikov) in Ig. Župnije II. vrste: Sv. Vid nad Ljubljano, Dobrova, Mar. Devica v Polju, Sostro, Trnovo v Ljubljani, Brezovica in Ježica. Župnije III. vrste: Lipoglav, Golo, Rudnik, Želimlje, sv. Katarina (Topol) in Uršul. samostanska cerkev v Ljubljani. (Število redovnic ni znakovano).

II. Dekanija Raka.*

Župnije I. vrste: Raka (sedež dekanov), Leskovec, kapucinski samostan v Krškem (štel je 2 očeta kapucina in 3 laike), Št. Jernej, Št. Kancijan ob Dobravi, sv. Križ ob Kostanjevici, Št. Marjeta ob Klevčevžu in Kostanjevica. Župnije II. vrste: Crklje, Boštanj, Sv. Duh (Trn) in Bela Cerkev. Župnije III. vrste: Brusnice in Bučka.

III. Dekanija Kočevje.

Župnije I. vrste: Kočevsko mesto (sedež dekanov), Poljane (Stari Trg), Koprivnik in Reka. Župnije II. vrste: Stari Log, Stara Cerkev, Črnomošnice, Kostel (Fara), Mozelj in Oslinica. Župnije III. vrste: Trava, Banjaloka, Spodnji Log, Vrh, Moravec, Planina (Stockendorf), Poljanica in Polom.

IV. Dekanija Šmarina gora.

Župnije I. vrste: Smlednik (sedež dekanov), Mengeš in Vodice. Župnije II. vrste: Št. Martin pod Šmarno goro, Dol in Ihan. Župnije III. vrste: Sv. Helena, Št. Jakob, Črnuče, Homec in Zapogaj.

V. Dekanija Kranj.

Župnije I. vrste: Kranj (sedež dekanov), Crklje, Št. Jurij, Tržič in Naklo. Župnije II. vrste: Komenda, Predvor, Predoslje, Sv. Križ pred Tržičem, Podbrezje, Velesalo, Kovor in Ljubno. Župnije III. vrste: Dobrova, Gorice, Trstenik in Kokra.

* Tu naj bo pripomnjeno, da naša dežela v šematizmu ni bila razdeljena kakor pozneje v gorensko, dolensko in notranjsko stran, nego dekanije so bile razvrščene v abecednem redu. Šematizem se je takrat tiskal v nemškem jeziku, torej je prišla za Ljubljano na vrsto koj Raka nemški Arih! Bog si ga vedi, kje so staknili slavni ponemčevalci naših krajnih imen ta izraz?

VI. Dekanija Kranjska gora.

Župnije I. vrste: Kranjska gora (sedež dekanov), Župniji II. vrste: Jesenice in Dovje. Župniji III. vrste: Koroška Bela in Rateče.

VII. Dekanija Loka.

Župnije I. vrste: Št. Martin pred Kranjem (sedež dekanov), Loka (mesto), Kapucinski samostan (štel je 9 očetov redovnikov in 4 laike), Selee in Stara Loka. Župnije II. vrste: Železniki, Sora, Kropa, Preska, Sorica in Zali Log. Župnije III. vrste: Mavčiče, sv. Leonard (nad Šk. Loko), Dražgoše, Ovshe, Bukovšica in nunski samostan v Loki. (Število redovnic ni navedeno).

VIII. Dekanija Litija.

Župnije I. vrste: Šmartno za Litijo, (sedež dekanov) in Svibno. Župnije II. vrste: Radeče (ob Zidanem mostu), Doli, Št. Jurij (ob Svibnem) in Polšnik. Župnije III. vrste: Kresnice, Prežganje, Štanga, Javorje in Janče.

IX. Dekanija Šmarija.

Župnije I. vrste: Šmarija (sedež dekanov), Št. Vid ob Zatičini, Višnjagora in Krka. Župnije II. vrste: Zatičina, Škocijan ob Turjaku in Turjak. Župnije III. vrste: Žalina, Zagradec, Št. Jurij, Polica, Kopanje in Primskovo.

X. Dekanija Metlika.

Župnije I. vrste: Metlika (sedež dekanov), Črnomelj, Semič, Vinica in Podzemelj. Župnija II. vrste: Adlešiče. In III. vrste: Preloka.

XI. Dekanija Novo Mesto.

Župnije I. vrste: Mirna peč (sedež dekana-vpravitelja), Novo Mesto in frančiškanski samostan (štel je 7 oo. rednikov, 1 klerika-novica in 6 laikov). Župnije II. vrste: Št. Mihael za Novim Mestom, Stopiče, Vavta vas, Prečina, Št. Peter ob Novem Mestu, Toplice in Soteska. Župnija III. vrste: Mehovo.

XII. Dekanija Vrhnika.

Župnije I. vrste: Vrhnika (sedež dekanov), Zgornja Idrija (mesto), Spodnja Idrija

in Polhov Gradec, Župnije II. vrste: Logatec, Rovte, Presrje in Horjul, Župnije III. vrste: Borovnica, Št. Jošt nad Polhovim Gradcem, Hotedršica, Vojsko, Črni Vrh, Godovič, Podlipa, Rakitina in Zaplana.

XIII. Dekanija Poljane.

Župniji I. vrste: Poljane (sedež dekanov) in Žiri, Župnija II. vrste: Trata, Župnije III. vrste: Stara Oselica, Javorje, Nova Oselica, Leskovica, Zavrta, Vrh in Lučine.

XIV. Dekanija Radoljica.

Župnije I. vrste: Lesce (sedež dekanov), Srednja Vas v Bohinju, Gorje, Grad in Radoljica, Župnija II. vrste: Rodine, (dandanes Breznica), Bohinjska Bistrica, Begunje, Mošnje in Zasip, Župnije III. vrste: Kamena Gorica, Ribno, Koprivnik, Bohinjska Bela in Leše.

XV. Dekanija Ribnica.

Župnije I. vrste: Ribnica (sedež dekanov) in Dobropolje, Župnije II. vrste: Lašče, Sodražica, Hinje in Loški potok, Župnije III. vrste: Dolenja vas, Rob, Sv. Gregor, Ambrus in Struge.

XVI. Dekanija Kamenik.

Župnije I. vrste: Kamenik (sedež dekanov), Frančiškanski samostan (štel je 4 oo. redovnike, 3 klerike-novice in 5 laikov) in Dob, Župnije II. vrste: Brdo, Dolnji Tuhinj, Zgornji Tuhinj, Krašina in Nevlje, Župnije III. vrste: Špitalič, Blagovica, Stranje, Mekinje, Selo, Zlato polje, Gozd, Čušnjice, Št. Ožbolt, Vranjapeč in Rova.

XVII. Dekanija Trebnje.

Župnije I. vrste: Trebnje (sedež dekanov), Št. Rupert, Žuženberk in Trebeljno, Župnije II. vrste: Sv. Križ ob Litiji, Št. Janž, Mokronog, Dobrnič in Mirna, Župnije III. vrste: Sv. Trojica, Št. Lovrence, Čatež, Ajdovica, Selo in Št. Mihael ob Žuženberku.

XVIII. Dekanija Vače.

Župnije I. vrste: Vače (sedež dekanov), Moravče in Čemšenik, Župniji II. vrste: Zagorje in Kolovrat, Župnije III. vrste: Trojane, Hotič, Št. Lambert in Peče.

XIX. Dekanija Cirknica.

Župnije I. vrste: Cirknica (sedež dekanov), Lož in Obloke, Župniji II. vrste: Žilce (sv. Vid) in Planina, Župnije III. vrste: Grahovo, Unec in Šivec.

(Konec pride.)

Viši učitelj Josip Levičnik.

Zgodovinske črtice iz Bele Krajine v turški sili.

(Dalje.)

V tem času, ko se čuje grom turške sile le izza daljnih krajin, se orožje ni odložilo, varnostne odredbe se niso zanemarile. Prevostrojile, oziroma po dokazani potrebi, premenile in premaknile so se v opazovalnice, ki so hitro raznesle vest o preteči nevarnosti po deželi. Gromade so bile še v navadi, a v boljšem in zanesljivejšem redu. Opazovalnicam desna roka so bili najeti poročevalci onstran Kolpe, ki so na čilih konjih donašali novico o bližajočem se turškem viharju.

Prešibke so bile tudi te odredbe. V jeseni l. 1511. so razgrajali zopet po Metliškem okraju. Zopet so se vršile varnostne priprave, a teh se Turek ni strasil. L. 1522. in 1523. je Bela Krajina zopet silno trpela.* Deželni komtur nemškega reda izpričuje to v pismih, pisanih v letih 1523. in 1524. Med drugim pravi: V kranjski deželi, sosebno v metliškem okraju, bi človek skoraj mislil, da Turek kmalu iz nje odpelje vse ljudstvo v večno sužnost. Rad bi prodal svoja posestva za polovico njih vrednosti, toda ne mara jih nihče kupiti in prepovedano je tudi pošiljati denar iz osirotele dežele.* Na sv. Jurija dan l. 1525. so napadli Turki Belo Krajino. Prihruli so v njo pri Vinici: vjeli so branitelja Vinice in taborja junaka Ivana Semeniča in ga s truno drugih junakov odvedli v Bosno. Tam je bival še 7. marca 1525. Takrat je namreč deželni zbor sklenil za njegovo odkupnino naložiti pri davku na goldinar po jeden krajecar na-

* Valvazor: XI. sl. 593. XV. sl. 421.

* Mitth. d. h. V. f. K. 1863. st. 36. i dr.

klade, da nabere zanj odkupnine v znesku 200 gld.²⁰

Po nesrečni bitki pri Mohaču, 29. avgusta 1526, v kateri se je merila krščanska vojska pod vodstvom kralja Ludovika II. z desetkrat večjo turško premočjo, se je še povečala nevarnost za slovensko zemljo in nje mejo. Nobena stvar ni bila pred hudournimi navali Turkov več varna. Dobrodošla jim je bila vsaka stvar, tudi male cene na polju, ali v domu ali v cerkvi; vse je moralo vne-nasitljivo malho turškega roparja. Ferdi-nand I. je odredil za vsak slučaj, da mo-rajó vsi ustavi, samostani, cerkve svoje dragocenosti, zlatnino, sre-brnino, sploh vso gotovino spravi-ti z zvonovi vred v gradove in od tod prepeljati v mesta, oziroma v glavno mesto ljubljansko. Posebna ko-misija je popisovala vse drago-cenosti cerkvene, da jih preceni kov-niški mojster in se znesek ob času najhujše turške sile porabi ravno v obrambo pred njo. Zatrjevalo se je sicer takrat, da se po-vrne cerkvam vse premoženje. Cesarsko po-velje se je glede na Belo Krajino vestno iz-vedlo, kakor nam svedočijo naslednji po-datki,²¹ ki so dobršni donesek za zgodovino belokranjskih župnij in cerkva iz te dobe.

Po ukazu vladarjevem je odposlal črno-majski župnik Ivan Heldt na pristojno mesto podatke o cerkvenih dragocenostih iz Bele Krajine tako-le poročal:

1. Župna cerkev sv. Petra v Črnomlju (Schernemel) ima 1 srebrno monštranco (3 marke 25 lotov), 1 srebrno in pozlačeno tablo (podobno) (1 m. 6 lotov), 1 srebrn pozlačen križ (20 lotov), 1 malo srebrno monštranco (mit einer parylen) z gledalnico (kjer se je skozi steklo videlo sv. R. T.) (20 lotov), 1 malo srebrno in pozlačeno monštranco z gledalnico

in steklom (21 lotov), 2 srebrna vrčka (16 lotov), 5 srebrnih kelihov s patenami (11½ lotov), 2 keliha s srebrnima čašama (48 lotov), 24 og. gld. v zlatu in v raznem denarju 13 funt. vinarjev (à 68 kr. 2 vin.) — Altar Ma-tere božje v župni cerkvi nima keliha, a dal je 1 ogr. gold v zlatu in 3 f. vin.

2. Podružnica sv. Duha v Črnomlju: 2 keliha s patenama iz srebra in pozlačena (43 lotov) in 1 bakren kelih (23 lotov) in 7 og. gld. (à 80 kr.).

3. Kapela sv. Sebastijana pri Črnomlju 1 bakren, pozlačen kelih (18 lotov) in 3 gld. og. v zlatu.

4. Cerkev sv. Ivana Evang. (v Dobljčah, ž. Črnomelj) 1 kelih z bakrenim stojalom in pateno (10 lotov), 2 f. in 11 reparjev.

5. Cerkev sv. Marka (v Butoraju, ž. Črno-melj) 1 kelih z bakrenim stojalom in pateno (24 l.), 1 gld. og. v zlatu.

6. Cerkev sv. Mihaela (na Desincu, ž. Črnomelj) nima nič keliha in nič bratovščine.

7. Cerkev sv. Tome (S. Thomas) (na Tanči Gori, ž. Dragatuš) nima keliha in bra-tovščine.

8. Cerkev sv. Osvalda (sedaj M. B. v Dragovanji vasi, ž. Dragatuš) 1 kelih z ba-krenim stojalom in pateno (17 lotov) in 3 f. vin.

9. Cerkev sv. Mohorja (kje?) 1 kelih z bakrenim stojalom in pateno (27 lotov) in 12 reparjev.

10. Cerkev sv. Marije Magd. (v Tuševem Dolu, ž. Črnomelj) 1 kelih s srebrno čašo (23 lotov) in 12 reparjev.

11. Cerkev sv. Ivana Krstnika (v Petrovi vasi, ž. Črnomelj) 1 kelih s srebrno čašo (21 lotov), 5 ogr. gld. v zlatu in 3 f. vin.

12. Cerkev sv. Jerneja (na Otoven, ž. Črnomelj) 1 kelih z bakrenim stojalom in pa-teno (32 l.).

(Dalje pride).

* Izvestja M. D. V. 21.

* Vzeti po Izv. M. D. V. 249.

„Danica“ izhaja vsak petek na celi pol in velja po pošti za vse leto 6 kron, za pol leta 3 krone, za četrt leta 1 krono 50 vin. Zunaj Avstrije velja za vse leto 7 kron; za Ameriko 9 kron. Ako bi bil petek praznik, izide „Danica“ dan poprej. V Ljubljani se dobivajo posamezne številke po 10 vinarjev v Lovro Blaznik-ovi trgovini na Starem trgu in v Ivane Pichlerjeve tabakarni na Kongresnem trgu.